

مسجد جامع صاحب الزمان (عج) کانون فعالیت های مردمی توس سفلاست

یادگار کشاورزان و خیران

این مسجد با افزایش جمعیت خراب شد، اما نامش از بین نرفت. وقتی مسجد جدید با قدم خیر و نیکوکارانه حسین ثابت بکنش ۱۰ سال قبل شکل گرفت، دوباره همان تابلو مسجد قدیم به نام صاحب الزمان (عج) بر سر در آن نشست تا این نام از اولین کشاورزان توس در این محل به یادگار بماند.

مسجد جامع صاحب الزمان (عج) توس سفلا حالا از مساجد بزرگ بولوار شاهنامه است که فقط یکی از برنامه های عبادی و میزبانی از چند هزار نفر در روز عاشورا است.

فاطمه شوشتری اردبای کشاورزان رادر عمران و آبادی توس می توان پیدا کرد: کشاورزهایی که شاید امروز آبی برای حاصلخیز نگه داشتن زمین های توس پیدا نکنند، اما روزگاری آن قدر بشیفته این خاک بودند که از خودشان می بخشیدند تا توس آبادتر شود. نمونه اش پاگرفتن مساجد در محلات آن است. از سر همین عرق و بخشش اهالی، مساجد بسیاری در این محدوده پا گرفت که مسجد جامع توس سفلای یکی از آن هاست: مسجدی که امروز محور گردهمایی چند هزار ساکن توس است و سقفی برای رخداد های مهم مذهبی، اجتماعی و فرهنگی.

نخستین باریست تاسی کشاورزان توس سفلا بودند که آستین بالا زدند و بیش از یک قرن پیش در دل زمین های کشاورزی شان مسجد کوچکی ساختند: مسجدی به نام صاحب الزمان (عج).

مسجد ۵۰ متری کشاورزان

قبل از آنکه جمعیت مردم در توس سفلا زیاد شود، کشاورزها کمی بالاتر از این محدوده، درست در دل شهر توس مسجد کوچکی ساختند به نام صاحب الزمان (عج).

علی عظیمی که با گذشت هفتاد بهار از زندگی اش، مثل سایر پیرهای توس، ساخت آن مسجد را ندیده است، از مرحوم پدرش شنیده مسجد که به نام صاحب الزمان (عج) تابلو خورد، حاصل دسترنج ۲۸ کشاورز توس سفلاست.

او می گوید: کل مسجد پنجاه شصت متر بیشتر نبود. دیوارهایش گلی با سقف چوبی بود که داخلش علم چوبی قدیم اهالی نگهداری می شد. چون جمعیت کم بود، همه مردم در همین مسجد برای مراسم گوناگون جمع می شدند.

شیربرنج همچنان پابرجاست

مسجد جامع صاحب الزمان (عج) میزبان سنت های بسیاری بوده است که پخت بلغور خدا، شیربرنج، حلیم و آبگوشت نذری، از مهم ترین آن هاست.

بیشتر آن ها همچنان نه به قوت گذشته بلکه پابرجاست. حاج آقا عظیمی که مرحوم پدرش در کنار مرحوم حسین عرفانی از آشپزهای اصلی این مسجد بودند، چنین نقل می کند: نذر اصلی مسجد آبگوشت بود که در زمان های عزاداری با گوسفند اهلیایی مردم پخته می شد. حلیم هم با نذورات مردم پخته می شد.

حاج آقا عظیمی اضافه می کند: البته زحمت حلیم خیلی زیاد بود. مرحوم پدرم، مرحوم حاج آقا عرفانی و چند نفر دیگر با گندمی که مردم از محصول سالشان به مسجد اهدا می کردند، این حلیم را می پختند.

قدم خیر اهالی و حسین ثابت

اولین مسجد اهالی توس سفلا در سال ۱۳۵۳ تخریب شد تا مسجد بزرگ تری ساخته شود. باز هم کشاورزان قدیم توس، اولین قدم خیر را برداشتند و برای پاگرفتن مسجد بزرگ تری بخشی از زمین هایشان را بخشیدند.

مرحومان حاج آقا رجبعلی کدخدایی و حسین عرفانی گلکار اولین قدم خیر را برداشتند. نورمحمد عرفانی گلکار، یکی از پسران مرحوم حسین عرفانی، می گوید: قرار شد مسجد جدید در دل توس سفلا ساخته شود؛ همین جایی که الان مسجد جامع شده است. مرحوم دایی ام، رجبعلی کدخدایی، ۱۶۰ متر و مرحوم پدرم هم ۱۰۰ متر زمین به نام مسجد هدیه کردند. با پول جمع شده از مردم هم حدود ۱۰۰ متر دیگر زمین خریداری شد. آن زمان استاد حیدر رضانی واسدا... زابلی داوطلبانه پای کار آمدند و با کارگری اهالی یک سال نشده مسجدی سیصد متری ساخته شد.

آن طور که عرفانی می گوید، این مسجد هم بعد از چند سال برای جمعیت زیاد شده توس سفلا کوچک بود و در سال ۱۳۹۴ سنگ بنای مسجدی بزرگ تر در همین نقطه گذاشته شد.

مجید آراسته، عضو هیئت امنای مسجد جامع صاحب الزمان (عج)، نوسازی دومین مسجد را خودش آغاز کرد و کسی بود که پیشنهاد ساخت مسجد بزرگ تر را داد.

او تعریف می کند: در زمانی که احسان زهره وندی، مدیریت آرامگاه فردوسی را برعهده داشت، یک روز آقای حسین ثابت بکنش را دعوت کرد و از ما اهالی هم خواست درخواست هایمان را برای آبادی توس در این جلسه بگوییم. آن زمان آقای ثابت با هزینه خودش کارهای زیادی در توس کرده بود. من درخواست بازسازی مسجد قدیمی توس سفلا را دادم. آقای ثابت هم بدون حرفی قبول کرد. آن طور که آراسته می گوید، با

از یک هفته قبل پخت در صحن مسجد، به

اندازه یک چاه کوچک حفر می کردند. داخلش برای

کوبیدن گندم فرش می شد. بعد با یک چوب بزرگ که حداقل

۱۰ کیلو وزن داشت، چند نفره گندم را می کوبیدند. وقتی این چوب

از بالا مستقیم روی گندم ها می خورد، نام علی (ع) بود که در توس

می پیچید. بعد از جاسازی پوست ها گندم را می خیساندند و حلیم

خوشمزه ای به نام امام حسین (ع) درست می کردند.

به گفته او الان بلغور خدا که غذاوندی ویژه نزول باران بود، چندان

پخته نمی شود، اما مراسم پخت شیربرنج همچنان پابرجاست.

اومی گوید: در روز عاشورا زنان، شیردوشیده گوسفندان را برای خودشان

نگه نمی داشتند و به مسجد می دادند. با همین شیرها مرحومان شهربانو

ولی زاده، زهرآقربانی و فاطمه افشار برای شب شیربرنج می پختند.

البته بعد ها مرحوم حاج حسن فردوسی پرست مسئول پخت آن شد.

گویا این مراسم همچنان حفظ شده و فقط تاریخ پخت آن از روز عاشورا به شب ۱۹ ماه رمضان تغییر پیدا کرده است.

قدم خیر آقای ثابت طی سه سال، مسجدی به وسعت هزار متر برای اهالی توس ساخته شد و بر سر درش تابلو «مسجد جامع صاحب الزمان (عج)» نشست.

او می افزاید: همه هزینه تملک و ساخت را آقای ثابت پرداختند؛ فقط آقای محمد رضا شادان پور (پیشانی) یک مغازه در مسیر را برای مسجد تملک کرد.

با پایان ساخت مسجد، آقای ثابت، برداشتن این قدم خیر را به مرحوم پدرش هدیه کرد که عکسی از او هم در مسجد نصب شده است.

علم چوبی قدیم، علم فلزی جدید

درست وسط صحن حیاط مسجد جامع، علم بزرگی قرار دارد که نمادی از عزاداری مردم این خطه است.

حاج آقا عرفانی می گوید: قدیم علم چوبی داشتیم که زمان عزاداری آن را وسط قرار می دادیم و در ماه محرم و صفر دورش سینه می زدیم. ولی چوب آن پوسید و این علم را که فلزی است، حاج محمد امینی خرید و به مسجد جامع صاحب الزمان (عج) اهدا کرد.

حاج آقا عرفانی که همچون مرحوم پدرش هم خادم مسجد است و هم از افرادی که روز قبل آغاز محرم علم مسجد را می بندد، درباره این سنت قدیمی تعریف می کند: در آخرین روز ذی الحجه، بزرگان محل در مسجد جمع می شوند و با روسری و پارچه های اهدایی علم را می بندند. ما همچنان قائل به این رسم هستیم و به جز من، محمد علی درزایی به عنوان دیگر پیر و بزرگ توس، در این پارچه پوشی نقش دارد. این علم را در محرم پیش دسته می بریم که قدیم مرحوم محمد قنبری برمی داشت و الان قربان قره خانی و دوستانش برمی دارند.

مسجد محوری توس

آن طور که آراسته می گوید، به همان اندازه که مسجد بزرگ شده و نام جامع روی آن نشسته، برنامه های فرهنگی، اجتماعی و مذهبی آن هم گسترش پیدا کرده و همدلی مردم برای اداره آن بیشتر شده است. برای نمونه بانوان در زمینه پشتیبانی همیشه فعال اند. جواد آراسته همیشه پای کار صوت و پخش اذان مسجد است. آقای عظیمی هیچ وقت برای آشپزی مسجد نه نمی آورد و امسال هفت دیگ شله پخت.

اومی گوید: همه روزه در مسجد، نمازاقامه و برنامه های مختلفی برگزار می شود که کلاس قرآن و دعا، کلاس های کمک درسی، دوره های ورزشی، جلسات فرهنگی و... از جمله آن هاست.